

CERRILLO, P.C. eta SANCHEZ ORTIZ, C. (ed.) (2016)

*Prohibido leer. La censura en la literatura infantil y juvenil contemporánea. Cuenca: UCLM.*

Zentsura da Castilla-La Manchako unibertsitateak argitaraturiko liburu honen gai nagusia. Zentsura eta gaur egungo haur literatura. Mota eta era askotako zentsura izan ohi da literaturan eta lan hau 2016an ere argitaraturiko *Censuras y LIJ en el siglo XX (En España y 7 países latinoamericanos)* liburuaren osagarri dugu.

XX. mendean zehar diktadorek edo legeek ezarritako zentsuraren aurrean gaur egungoan ezberdintasunaren aurreko jokaera, haurtzaroaren gehiegizko babesa edo politikoki zuzena izatea ditugu sortzaileen askatasunaren mugatzaile nagusiak. Liburuan jasotzen diren 50ren bat lanetan era eta estilo ezberdinetatik hurbilduko gara askatasun murrizketetara. Ahozko literaturatik edo garai zehatz batean emakumeen errepresentazioetik itzulpenak egiterakoan itzultzaileak ezarritakoetara. Alde horretatik aitortu behar da liburuak eskaintzan duen zabaltasunak kalte egiten diola gaiaren sakontasunari, eta sarri gehiago jakiteko gogoarekin geratzen da irakurlea.

Liburu hau, baina, ezin da ondo ulertu arestian aipatu dugun *Censuras y LIJ en el siglo XX (En España y 7 países latinoamericanos)* gabe. Izan ere, azken lan honetan Pedro C. Cerrillo katedradunak zuzendutako ikerketa proiektu baten lana jasotzen da. Bertan frankismoan izandako zentsura aztertzen da sakon eta ikuspegi ezberdinetatik, bai eta Hego Amerikako zenbait herrialdetan (Argentinako diktaduran, Txilen, Kolonbian, Kuban, Guatemalan, Mexikon eta Venezuelan) aurreko mendean izanikoa. Liburuak bi kapitulu nagusi ditu sarrera gisa: «Literatura y poder» eta «El concepto de la censura. Las censuras en la LIJ»; berauetan zentsuraren

inguruko teorizazio eta azalpen interesgarriak aurki ditzakegu ondoren kapituluetan datozen edukiak ulertzeko eta interpretatzeko. Ikerketan zehatz-mehatz aurki ditzakegu zentsuaren funtzionatzeko arauak eta prozedurak. Nola debekatzen ziren liburuak inolako arrazoirik gabe, nola hasi ziren arrazoitzen, aldatu beharrekoak liburuak onartu izan zitezten... edo, euskal literaturaz egiten erreferentzia bakarrenetariko batean, nola debekatu ziren hainbat lan hizkuntzagatik. Gemma Lluch irakasle valentziarrak «La LII censurada por la lengua» kapituluaren katalanaz, galegoz eta euskaraz idatzitako egoteagatik zentsuratu ziren lanen azterketa egiten du. Euskarazkoaren kasuan Joan Mari Torrealdaireren lanetan baliatu da eta hiru hizkuntzetako errealtatea ikusita Lluhek aipatzen du zentsuaren benetako arazoia, kasu hauetan, ez zela izan liburuek transmititzen zituzten ideiak edo gaia, tratamendua edo edukia; hizkuntzen kasuan hizkuntza bera izan zen lanak zentsuratzeko erabili zen aitzakia. «la intención no era prohibir determinados contenidos, proteger a los niños y jóvenes de una ideología o de unos determinados valores, sino que la finalidad de este tipo de censura era impedir que estas lenguas se utilizaran como vehículo normal de cultura.» (236. Or.).

Hizkuntzaren atal honetan komentatu duguna, baliagarria zaigu itzulpenen inguruko atalerako, tebeo edo komikien inguruko zentsurari buruzkoaz edo atzerrira jo behar izan zutenek jasandakoaz.

Inork ez dezala pentsa, baina, iraganeko kontuez ari garela. Aurretik aipatu izan ditugu zentsurak nolako zirrikituak erabiltzen dituen gaur egun. Prohibido leer. La censura en la literatura infantil y juvenil moderna lanean Constanza Botero Betancurek Nodelmanen zentsurako hiru mailak komentatzen ditu: «los procesos de censura pueden aparecer en tres grados. En el primero de ellos, los libros son retirados del alcance de los niños, y en el segundo y el tercero o se guarda silencio ante obras ya publicadas o no son recomendadas»; azken kasu honetan konturatu edo jakitun izan gabe zentsura ditzakegu lanak.

Bi lan hauek, elkarren osagarri izanik, zentsuaren inguruko gogoetarako eta ezagutza handitzeko bidea eskaintzeaz gain, ikuspegi zabala eskaintzen digute. Zer nolako zentsura izan den, nola egin izan den, legeen bidez edo politikoki zuzena izanez, dauden edo erabiltzen diren bideak... eta hori guztia azken ehun urtetako hainbat obra aztertuta. Zalantzarik gabe gaian sakontzeko eta irakurketa kritikoagoan hezteko tresna interesgarriak.

*Xabier Etxaniz Erle*

KORTAZAR, J. (Ed.) (2016)

*Contemporary Basque Literature. Reno: Center for Basque Studies Press. University of Nevada.*

Nevadako unibertsitateak, Center for Basque Studies Press-ek zehazkiago, argitaratu du gaur egungo euskal literaturari buruzko liburu hau. 1975 eta 2013 bitarteko epea aztertzen da sei atal ezberdinetan, eleberrri, poesia, ipuinak, haur eta gazte literatura, saiakera eta antzerkia; eta Jon Kortazar katedraduna dugu liburuaren editorea.

Liburuaren hitzaurrean adierazten den bezala lan honen jatorrian 2004an Euskal Herriko Unibertsitatean sorturiko ikerketa talde bat dago. Ikerketa taldeak generoka aztertu du gaur egungo euskal literatura eta ondoren *Egun-go Euskal Literaturaren historia* argitaratzeari ekin dio UPV/EHUren eskutik. Renon kaleratutako lan honetan aurreko bilduman plazaraturiko liburuen hitzaurreak batzen dira.

Sei dira, lehenago aipatu izan dugun bezala, liburu honen kapituluak eta aipatzekoa da sistemaren erdigunean dauden generoez gain bestelakoak ere agertzeko eginiko esfortzua. Horrela saiakera, antzerkia edo haur eta gazte literaturari buruzko atal luzeen bidez azken 30 urteotan euskal literaturan izaniko eboluzioa jaso dezakegu. Gainera, kapituluak hainbat ikertzailek eginak izanik (gehienak Euskal Herriko Unibertsitateko irakasleak, antzerkiaren atala idatzi duen Karlos del Olmo eta ipuingintza idatzitako Alvaro Rabelli izan ezik) garai horren azterketa era ezberdinetan egin izan da. Horrela antzerkiaren atalean erremarkatzen dira obra saridunak eta finalistak, haur eta gazte literaturan merkatuaren osagarriak, ipuingintzan argitaraturiko lanen komentarioak edo poesian, esaterako, posmodernidarearen eraginak. Honek guztiak atal bakoitzean sakontzera eramaten gaitu, baina baita ere euskal literatura sistema, bere osotasunean hobe ezagutzera. Liburu honetan atalak berezirik ageri badira ere, genero bakoitzean gertatzen denak, neurri batean edo bestean, eragina izan ohi duelako gainerakoetan ere bai.

Egia da, hitzaurrean ere aipatzen den bezala, euskal literatura une dinamikoan dagoela («we are experiencing a dynamic and shifting moment») eta alde horretatik interesgarria da azken 30 urteotan bizi izandakoa jasotzea eta aztertzea, orain arte egin izan den baino sakonago. Egia da, ere bai euskal irakurleak liburu honetan jasotzen denaz gain baduela UPV/EHUK argitaratutako bilduman sarrera hauek guztiez gain dozenaka obren azterketa sakona irakurtzeko aukera (bai eta 2017an honetan bilduma osatzen eta amaiera ematen dion komikigintzari buruzko lana). Baina *Contemporary Basque Literature* hau barnerako baino kanpora begira argitaraturiko lana dugu. Gaur egungo euskal literatura gure lurretatik kanpo ere ezagutzeko, gure idazle, idazlan eta literatura sistemaren egoera orokorra plazaratzeko liburua.

Atxagak zioen erresonantzia kutxa oso garrantzitsua zela, alegia egiten dugun horrek nolako eragina duen kanpoan, noraino iristen den... liburu honek UPV/EHUn argitaratutako sei liburu haien erresonantzia kutxa zabaldu egiten du, eta bildu denak osotasun eta batasun fisikoa ere izan dezaten.

*Paloma Rodriguez Miñambres*

THORNBURY, SCOTT (2015)

*Nola irakatsi berba egiten. Gasteiz: HABE*

Liburu honen jatorrizko bertsioa ez da berria, 2005eko ingelesezko edizio hartatik ibilaldi luzea egin du eta. Izan ere, urte horretan Thornbury irakasleak *How to teach speaking* liburuan bildu zuen urte askotako esperientzia ingeles irakaskuntzan. Inork pentsa lezake harrezkero liburu hau zaharkituxe geratu dela, honek gaurkotasuna galdu duelako eta, batez ere, urte hartan hizkuntzen irakaskuntzan baliabide informatikoak gaur egun bezain garatuak ez zeudelako. Baina hizkuntzen irakaskuntza ez da teknologia hutsaren erabileran bakarrik sustatzen, baizik eta haratago doan gaitasun komunikatiboaren garapenean. Eta alderdi horretan Thornburyren liburua guztiz modernoa eta erabilgarria da, hizkuntzen irakaskuntzari buruzko oinarrizko kontzeptuak azaldu ez ezik, solaskideen arteko interakzioak, jarduerak, ebaluazioak eta ikasleen autonomia jorratzen baititu besteak beste.

Ezaguna da oso, beste askoren artean, Thornbury-k ere baieztatzen duena: ez dira gauza bera hizkuntza bat jakitea eta hizkuntza horretaz hitz egiten jakitea. Are gehiago, hitz egitea ez da soilik esaldi gramatikalki zuzenak egitea eta zuzentasun gramatikalez ahoskatzea. Hizkuntza batez hitz egiteak eragozpen bereziak ditu, eta mintzamenaren trebetasuna garatzeak irakaskuntza berezia dauka. Liburu honek mintzamenaren garapenari eta hizkuntza bereganatzearen eragozpeni ekiten die zazpi kapitulutan zehar, eta guztietan gelan erabiltzeko jarduera praktikoak proposatzen ditu.

Hasierako bi kapituluek aztertzen dituzte hiztun trebeak eta haien ezaguerriak; hala, lehenengo kapituluan aurkezten da hiztun trebeek zer egiten duten hitz egiten dutenean, eta bigarrean, hiztunek zer dakiten hitz egin ahal izateko. Hizkuntzari buruzko ezagutza horretan bereizketa bat egiten du egileak: batetik arakatzen du zein den hiztunaren jakintza linguistikoa eta bestetik jakintza estralinguistikoa eta soziokulturala. Aurrekoek gain, ez ditu baztertzen hizketa gauzatzeko baldintzak, hots, solasaldiaren testuingurua eta hiztunen ezaugarri zehatzak. Hirugarren atalak azertu ditu, beste hizkuntza batean aritzean, hiztunei sortzen zaizkien arazoak, eta, ildo horretatik, berba egiten irakastean, izan beharreko zenbait lehenetsun bereizi

ditu egileak. Hurrengo hiru atalek, aldiz, hizkuntz trebetasunen garapenaren planteamendu orokor baten urratsez jardun dute, ikasleek hitz egiteko gaitasuna gara dezaten: hitz egiteko ekintzaz ohartaraztea (4. kapituluan), mintzamena bereganatzea (5. kapituluan) eta ikasleen autonomia garatzea (6. kapituluan). Azkenik, 7. kapituluak aztertu ditu ahozkoa curriculumean txertatzeko zenbait modu, bai eta ahozkoa ebaluatzeko planteamendu batzuk ere.

Thornbury-k ematen dituen aholku guztien artean, bost hauek aipatu behar dira ikasi beharreko hizkuntza batean mintzamena garatzeko. Lehenik eta behin, testuinguru anitzetan hitz eta esaldien errepikapena bermatu behar du irakasleak; bigarrenaz, ikasleei hitz multzoak edo esaldi zatiak irakatsi behar zaizkie, horiek automatizatu ditzaten; hirugarrenaz, esaldiak testuinguru jakinetan aurkeztu beharra dago; laugarrenaz, ikasleen aurrerakintzak aktibatu behar dira ezer egin baino lehen, modu horretan nozio berriak hobeto gogoratuko dituzte, euren esperientziekin eta ezagutzekin erlazionatuko dituztelako, eta, azkenik, ikasleei hobeto lagundu ahal izateko, atzetan oinarritutako planteamendu komunikatiboak erabil daitezke.

Baina liburu honek badu beste ezaugarri bat, hizkuntza-irakasleentzat guztiz beharrezko bilakatzen duena, batez ere ingelesa eta euskara irakasleentzat. Izan ere, euskarazko bertsio hau ez da itzulpen soila, jatorrizko ingelesezko ariketak euskarara egokitu egin direlako, kontuan hartuta euskararen ezaugarriak eta erabileraren testuingurua, betiere ulergarritasunaren mesedetan. Baina, bi liburuok, jatorrizkoak eta itzulpenak, badute beste erabilera bat: biak batera Hizkuntzen Tratatua Bateratuetan (HTB) oinarritutako metodologiekin erabiltzeko baliagarriak dira. Izan ere, liburu biak (*Nola irakatsi berba egiten* eta *How to teach speaking*) elkarren osagarriak dira.

*Kepa Larrea*